

Nr 217

Av herr Rydén, om undantagande från den allmänna varubeskattningen beträffande konst som försäljes vid utställningar.

(Lika lydande med motion nr 354 i Första kammaren)

Det torde vara ovedersägligt, att huvudbeståndsdelen i en konstnärs verk är av andlig natur. Det är det irrationella värdet, som bestämmer en konstnärs prissättning, och det är som känt även detta värde — i vissa fall i kombination med ett »antikvärde» — som medför prisstegringar vid senare vidareförsäljning på konstmarknaden. Att detta värde hos konstnären skulle beskattas som en producerad vara är verklighetsfrämmande.

Konstnären har nämligen inte för avsikt att i första hand skapa en produkt, som går att avsätta, och han kan inte i sitt »företag» låta sig ledas av några som helst lönsamhets- och försäljningsberäkningar. Konstnären producerar icke varor i vedertagen kommersiell bemärkelse. Rent affärstekniska och affärsmässiga hänsyn är — och måste vara — konstnären helt främmande. Hans samhällsuppgift är snarare att inte gå i publikens ledband. Det är denna konstens extraordinära uppgift, som bidrar till att driva kulturen framåt och har medfört speciallagstiftning för litteratur, musik och bildkonst såsom andliga produkter. Vem skulle vilja acceptera en konstnär, som följsamt rättar sig efter publiksmakens skiftningar för att nå en god lönsamhet i sin produktion? En sådan följsamhet skulle rasera konstnärens ställning som kulturarbetare. Om så skedde, skulle också begreppet konst försvinna. Så länge samhället emellertid accepterar att begreppet konst finns kvar, måste det också acceptera dess särpräglade karaktär och villkor samt — och det är det väsentliga i detta sammanhang — att dess ekonomiska värde baseras på den immateriella delen av det slutliga verket.

Att ett bildkonstverk ibland av konstnärligt och estetiskt okunniga betraktas som en vara, kan bero på att det så helt bygger på de synliga uttrycksmedlen och därför självklart måste ha en materiell substans. Det går inte att slå in en tänkares tankar eller en musikers toner i ett paket och lämna det för avsalu. Men när en målare »spelar upp sina toner», gör han det med färg på en duk utan att detta materials ringa värde för den skull får konstituera det färdiga verkets värde.

Till denna argumentering kan också fogas den synpunkten, att beläggan-

det av konstverk med varuskatt på ett mycket orättvist sätt skulle drabba konstnärskåren. Konstnären befinner sig redan nu i en svår ekonomisk situation och har i realiteten ytterst små möjligheter att utkräva denna varuskatt av köparen.

Dessa synpunkter vann förra årets riksdags gehör i så måtto att bevillningsutskottet beslöt att hemställa till Kungl. Maj:t att utfärda sådana bestämmelser, att konst bleve befriad från varuskatt, när den såldes av konstnären direkt. Undantaget skulle dock vara försäljning under mera »butiksmässiga former».

Kungl. Maj:t fattade också beslut om viss ändring av bestämmelserna om varuskatt på konst enligt riksdagens hemställan, och riksskattenämnden utfärdade kompletterande anvisningar i anslutning härtill.

Enligt dessa anvisningar skall varuskatt erläggas då försäljning sker på utställning och till och med på ateljéutställning. Till detta vill jag anföra, att en konstutställning näppeligen kan rubriceras som »försäljning under butiksmässiga former».

Då en konstnär i utställningsform redovisar resultatet av en lång tids arbete, sker detta i två syften. Ett av dessa är givetvis att söka ekonomiskt utbyte av hans arbete, men detta syfte är ej det enda väsentliga. För konstnären, som i relativ isolering arbetar med sina verk, är det nödvändigt att tid efter annan ta kontakt med omvärlden för att ställa sitt arbete under debatt, erhålla omdömen, få sina alster diskuterade och prövade. Utan denna kontakt med omvärlden skulle hans arbete ofta te sig meningslöst, och man tangerar här något av det primära i själva konstnärsgärningen, grunden till att han valt detta ekonomiskt irrationella yrke, driften att skapa men ej endast för sig själv utan även för andra.

Konstutställning är sålunda ej att jämföra med en vanlig butiksförsäljning eller ett utbudande av varor för avsalu. Konstutställningen är framför allt den vedertagna formen för konstnärens kontakt med publik och kritik. Skulle så ej vara förhållandet, skulle man på utställningar i Sverige och annorstädes inte möta så mycken frisk experimentlusta, så mycken vilja att gå vid sidan av de stora allfarvägarna, så mycket resultat av arbete, som tillkommit utan den ringaste hänsyn till publikens smak.

Den åtskillnad, som i Kungl. Maj:ts anvisningar göres mellan konstnärernas försäljning på utställning och deras försäljning privat, innebär ett missgynnande av den konstnär som framträder offentligt, vare sig detta sker individuellt eller kollektivt. En följd av detta måste bli att intresset bland konstnärerna för att utställa minskar, vilket ur samhällets synpunkt är en icke önskvärd utveckling, eftersom ett rikt blomstrande utställningsliv är konstlivets viktigaste stimulans.

Vidare kan anföras att i vårt land på de flesta håll finns konstföreningar med lokal anknytning, stundom länsomfattande och stundom begränsade på annat sätt. Dessa konstföreningar har givetvis aldrig tillkommit i syfte

att vara ett försäljningsorgan med ändamål att hjälpa konstnärerna att sälja sina verk. De är tillkomna i ideellt syfte för att ge den enskilde individen möjlighet att få kontakt med den aktuella konsten. Särskilt viktig är dessa förenings verksamhet på orter, där utställningar av konst normalt ej skulle anordnas, beroende på orternas belägenhet eller ringa storleksordning. De utställningar, som dessa föreningar anordnar, sker ofta i samarbete med viss inbjuden konstnär, och den försäljning, som då förekommer, innebär oftast en obetydlig ersättning för de ansträngningar konstnären haft.

Ur skattekontrollsynpunkt har det invänts att det är svårt att dra gränserna mellan ren butiksförsäljning och försäljning på utställning. Till detta vill jag endast anföra, att KRO (Konstnärernas Riksorganisation) efter bevilningsutskottets beslut tog kontakt med bl. a. Stockholms stads skattemyndigheter för att dra upp riktlinjerna för hur en sådan gränsdragning skulle ske, och det visade sig inte vålla några större svårigheter att dra en sådan gräns.

Man kan utgå ifrån att konstnärernas fackorganisation (KRO) i samarbete med vederbörande skattemyndigheter mycket väl kan dra upp klara och entydiga riktlinjer för vad som är utställningsverksamhet och vad som är butiksförsäljning.

Den försäljning av konst som sker vid utställningar uppskattas inbringa sammanlagt ett belopp på mellan en och två miljoner kr. per år. Den allmänna varuskatten härpå skulle röra sig om 40 000 à 80 000 kr. Rent statsfinansiellt betyder sålunda varuskatten på försäljning av konst vid utställningar föga, men sett ur konstnärernas synpunkt är det avsevärda belopp. Med tanke på de obetydliga anslag till konstlivet som lämnas över statsbudgeten måste det framstå som en angelägen åtgärd att medge befrielse från erläggande av varuskatt för försäljning av konst vid utställningar.

Under hänvisning till ovan förd argumentering hemställer jag,

att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t att utfärda anvisningar i förordningen om allmän varuskatt, varigenom befrielse från varuskatt genomföres för försäljningen av konst vid utställningar, vid vilka verk försäljes tillhöriga den eller de konstnärer, vilkas verk där redovisas.

Stockholm den 25 januari 1961

Ebbe Rydén